

© Avrupa Konseyi/Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 2015. Bu çeviri, Avrupa Konseyi'nin insan haklarına destek Fonu'nun desteğiyle hazırlanmıştır (www.coe.int/humanrightstrustfund). Mahkeme'yi bağlamamaktadır. Daha fazla bilgi için, bu belgenin sonunda bulunan yazarın telif hakkı ile ilgili kısmı okuyabilirsiniz.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2015. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court. For further information see the full copyright at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2015. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyright/droits d'auteur à la fin du présent document.

Mahkeme İçtihadına İlişkin Bilgi Notu No. 176

Temmuz 2014

Gürcistan - Rusya (no. 1) [BD] - 13255/07

Karar 3.7.2014 [BD]

4 No'lu Protokol'ün 4. maddesi

Yabancıların toplu sınır dışı edilmesi yasağı

Gürcistan vatandaşlarının Ekim 2006'dan Ocak 2007'ye kadar Rus yetkililerce toplu olarak sınır dışı edilmesi: *ihlal oluşturan idari pratik*

33. madde

Devletlerarası başvuru

Gürcistan vatandaşlarının Ekim 2006'dan Ocak 2007'ye kadar Rus yetkililerce toplu olarak sınır dışı edilmesi

35-1. madde

İç hukuk yollarının tüketilmesi

Gürcistan vatandaşlarına yönelik idari yakalama, alıkoyma ve sınırdışı pratiği nedeniyle iç hukuk yollarının tüketilmesi zorunluluğunun uygulanabilir olmaması: *ilk itirazın reddi*

Olaylar – Dava Eylül 2006'dan Ocak 2007'ye kadar çok sayıda Gürcistan vatandaşının yakalanması, alıkoyması ve Rusya'dan sınır dışı edilmesiyle ilgilidir. Davayı oluşturan olaylar taraflar arasında ihtilaflıdır.

Gürcistan Hükümeti'ne göre, bu dönemde Rus mercilerince Gürcistan vatandaşlarına karşı 4,600'den fazla sınır dışı kararı çıkarılmış, bunlardan 2,300'den fazlası alıkoyma yoluyla zorla sınır dışı edilirken, geri kalanlar kendi imkanlarıyla ülkeyi terk etmişlerdir. Bu, Gürcistan vatandaşlarına yönelik aylık sınırdışı sayısında keskin bir artış oluşturmuştur.

Sınırdışı sayısındaki bu artışın özel olarak Gürcistan vatandaşlarını hedef alan bir politikanın sonucu olduğu yönündeki iddiasını desteklemek amacıyla Gürcistan Hükümeti, Rus mercilerince Ekim 2006'nın başında ve ortalarında çıkarılan birtakım belgeler sunmuştur. Eylül 2006'nın sonlarında çıkarılan iki idari sirkülere

atıfta bulunan bu belgeler, iddiaya göre, alıkoymaları ve sınır dışı edilmeleri amacıyla, Rusya'da hukuka aykırı olarak ikamet eden Gürcistan vatandaşlarını tespit etmek üzere görevlilerin geniş çaplı tedbirler almalarını emretmektedir. Gürcistan Hükümeti aynı zamanda, Rus bölgesel yetkililerce Ekim 2006 başlarında okullara gönderilen, Gürcü öğrencilerin tespit edilmesini talep eden iki mektup sunmuştur.

Rus Hükümeti bu iddiaları yalanlamıştır. Hükümet sadece göç politikalarını uyguladıklarını ve misilleme tedbirlerine başvurmadıklarını söylemiştir. Sınır dışıların sayısına ilişkin olarak ise yalnızca yıllık ya da yarı yıllık istatistikler tutmaktadırlar. Bunlara göre, 2006 yılında Gürcistan vatandaşları aleyhine 4,000 idari sınır dışı kararı; 1 Ekim 2006 ile 1 Nisan 2007 arasında ise 2,800 sınır dışı kararı alınmıştır. Rus Hükümeti, Gürcistan Hükümeti'nin sunduğu belgelere ilişkin olarak, talimatların tahrif edildiğini savunmuştur. Hükümet iki sirkülerin varlığını kabul etmekle birlikte içeriğine karşı çıkmış; aynı zamanda "devlet sırrı" olarak sınıflandırıldıklarını ileri sürerek bu belgeleri Avrupa Mahkemesi'ne vermeyi reddetmiştir. Gürcü öğrencileri tespit etmek amacıyla okullara mektuplar gönderildiğine itiraz etmemiş ancak bunun, sonrasında bu eylemleri nedeniyle cezalandırılan işgüzar görevlilerin fiilleri olduğunu söylemiştir.

Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi İzleme Komitesi (Committee of the Parliamentary Assembly of the Council of Europe (PACE)) de dahil olmak üzere, çeşitli uluslararası hükümete bağlı ve hükümet-dışı kuruluşlar 2007 yılında, Gürcistan vatandaşlarının sınır dışı edilmesine ilişkin raporlar hazırlamışlar ve Rus idari ve yargısal makamları arasında işbirliği içinde yürütülen bir faaliyete işaret etmişlerdir.

Hukuki Değerlendirme – 38. madde: Rus Hükümeti, Rus hukukuna göre ifşa edilmesi yasaklanmış belge olarak tasnif edildikleri gerekçesiyle, yetkililerce Eylül 2006'nın sonunda çıkarılan iki sirkülerin birer kopyasını Mahkeme'ye vermeyi reddetmiştir. Mahkeme daha önce "devlet sırrı" olarak tasnif edilen belgelerle ilgili verdiği bir dizi kararda, davalı Hükümet'in Mahkeme'nin delil sunma talebinin reddini haklı çıkarmak için ulusal hukuktaki hükümleri ileri süremeyeceğine karar vermiştir.* Her halükarda, sirkülerleri ifşa etmemek için meşru kamu güvenliği yararı bulunduğu varsayılsa dahi, Mahkeme İç Tüzüğü'nün 33 § 2 maddesi uyarınca açıklanan belgelere kamunun erişimini kısıtlamaya yönelik, gizlilik güvenceleri gibi, imkanların bulunduğu göz önüne alınacak olursa, Rus Hükümeti sirkülerlerin gizliliğine ilişkin sarih bir açıklama yapamamıştır. Mahkeme bu sebeple Rusya'nın, Mahkeme'nin davanın olgularını açığa çıkarma görevi sırasında tüm gerekli kolaylıkları sağlama yükümlülüğünü ihlal ettiği sonucuna ulaşmıştır.

Karar: 38. maddenin ihlaline (bire karşı on altı oyla).

35 § 1 maddesi (*iç hukuk yollarının tüketilmesi*): Ekim 2006'dan itibaren Gürcistan vatandaşlarına yönelik bir yakalama, alıkoyma ve sınırdışı etme politikası işbirliği içinde hayata geçirilmiştir. Bu politika, Mahkeme'nin yerleşik içtihadı doğrultusunda, iç hukuk yollarının tüketilmesi kuralının uygulanmayacağı anlamına gelen idari bir pratiğe dönüşmüştür.

Mahkeme bu bulgu ışığında, Gürcistan Hükümeti'nin sunduğu rakamların güvenilirliğini azımsayacak hiç bir sebep olmadığını kaydetmiştir: Gürcistan vatandaşlarına karşı 4,600 sınır dışı kararı verilmiş; bu kişilerden yaklaşık olarak 2,380'i alıkonulmuş ve zorla sınır dışı edilmiştir. Söz konusu olayların tamamı – sirkülerlerin ve talimatların çıkarılması, Gürcistan vatandaşlarının kitlesel olarak yakalanması ve sınır dışı edilmesi, Gürcistan vatandaşlarının gruplar halinde Moskova'dan Tiflis'e uçakla sevk edilmesi ve Rus yetkililerce Gürcü öğrencilerin

tespit edilmesi amacıyla okullara gönderilen mektuplar- aynı dönem içinde, Eylül 2006'nın sonu/Ekim 2006'nın başında gerçekleşmiştir.

Bu olaylara dair uluslararası hükümete bağlı ve hükümet-dışı kuruluşların raporlarındaki anlatımın uyumlu olması da ayrıca kayda değerdir. Ayrıca Mahkeme'nin 38. maddenin ihlali bulgusu dikkate alındığında, özellikle Gürcistan vatandaşlarının sınır dışı edilmesi talimatını veren sirkülerlerin içeriğine ilişkin Gürcistan Hükümeti'nin iddialarının güvenilir olduğuna dair güçlü bir karine mevcuttur.

Mahkeme önündeki dava dosyası içeriği, iç hukuk yollarının etkililiği ve erişilebilirliği bakımından, Gürcistan vatandaşlarının mevcut hukuk yollarına başvurma çabaları önünde gerçek engeller bulunduğunu ortaya koymaktadır. Gürcistan vatandaşları mahkemeye gruplar halinde getirilmişlerdir. Bazıları yargıçla görüşmelerinin ortalama beş dakika sürdüğünü ve olguların düzgün incelenmediğini belirtirken bazılarının ise mahkeme salonuna girmesine izin verilmemiştir. Sonrasında içeriğini okuma veya bir kopyasını elde etme imkanı bulamadan kendilerine mahkeme kararlarını imzalamaları emredilmiştir. Bir çevirmen veya avukata erişememişler ve genel olarak, hem yargıçlar hem de polis görevlileri tarafından itiraz etmekten vazgeçirilmişlerdir.

Karar: idari bir pratiğin bulunduğunu (bire karşı on altı oyla); ilk itirazın reddedilmesine (bire karşı on altı oyla).

4 No'lu Protokol'ün 4. maddesi: Gürcistan kendi vatandaşlarının Rusya Federasyonu topraklarından toplu olarak sınır dışı edildiklerini ileri sürmüştür. Mahkeme, 4 No'lu Protokol'ün 4. maddesi uyarınca toplu sınır dışısının, -bu tür bir tedbirin gruptaki her bir bireyin durumunun makul ve objektif incelemesi sonucunda ve bu inceleme temelinde alındığı haller dışında-, yabancıları grup halinde bir ülkeyi terk etmeye zorlayan her tür tedbir olarak anlaşılması gerektiğini hatırlatır.** 7 No'lu Protokol'ün 1. maddesinin aksine, 4 No'lu Protokol'ün 4. maddesi, sınır dışı edilenler ilgili ülke toprakları içinde hukuka aykırı biçimde ikamet etseler dahi uygulanır.

Mahkeme, Rus mahkemeleri önünde yapılan ivedi yargılamalara ilişkin olarak Gürcü tanıklar ile uluslararası hükümete bağlı ve hükümet-dışı kuruluşların birbiriyle uyumlu anlatımını kaydeder. Mahkeme, özellikle PACE İzleme Komitesi'ne göre, sınırdışı kararlarının tüm ülkede tekrar eden bir alışkanlık izlediğini ve uluslararası kuruluşların raporlarında idari ve yargısal merciler arasındaki işbirliğine işaret edildiğini gözlemler.

Söz konusu dönemde Rus mahkemeleri Gürcistan vatandaşlarını ülke dışına çıkarmaya yönelik binlerce sınır dışı kararı almıştır. Her ne kadar her bir Gürcistan vatandaşı için şekli olarak bir mahkeme kararı çıkarılmış olsa da Mahkeme, söz konusu dönemde, sirkülerler ve talimatların çıkarılmasından sonra sınır dışı usulünün yürütülüş biçiminin ve Ekim 2006'dan itibaren sınır dışı edilen Gürcistan vatandaşlarının sayısının, her bir kişinin durumunun makul ve objektif bir biçimde incelenmesini imkansız kıldığı kanaatindedir.

Her devlet kendi göç politikasını belirleme hakkına sahiptir ancak göç akışlarının kontrolüne ilişkin sorunlar, devletin Sözleşme kapsamındaki yükümlülüklerine aykırı uygulamalarını haklı gösteremez.

Söz konusu tarihte Gürcistan vatandaşlarına yönelik sınır dışılar, her bireyin durumunun makul ve objektif biçimde incelenmesini takiben ve bu inceleme temelinde gerçekleştirilmemiştir. Bu durum 4 No'lu Protokol'ün 4. maddesine aykırı olarak idari bir pratik oluşturmaktadır.

Karar: 4 No'lu Protokol'ün 4. maddesine aykırı idari pratik (bire karşı on altı oyla).

Büyük Daire ayrıca, bire karşı on altı oyla, Rusya'daki Gürcistan vatandaşlarının söz konusu dönemde yakalanmalarının ve sınır dışı edilmelerinin, kendileri aleyhine işbirliği içinde yürütülen yakalama, alıkoyma ve sınırdışı politikasının bir parçası ve keyfi olduğuna karar vermiştir. Bu yönüyle yakalama ve sınır dışı kararları Sözleşme'nin 5 § 1 maddesine aykırı bir idari pratik oluşturmaktadır. Mahkeme, aynı oy çokluğuyla, Gürcistan vatandaşlarının yakalama, alıkoyma ve sınır dışı kararlarına karşı başvurabileceği etkili ve erişilebilir hukuk yollarının bulunmamasının 5 § 4 maddesini ihlal ettiği ve Gürcistan vatandaşlarının alıkoyma şartlarının (aşırı kalabalık, yetersiz temizlik ve sağlık koşulları ve mahremiyet eksikliği) 3. maddeye aykırı bir idari pratik oluşturduğu sonucuna ulaşmıştır. Mahkeme aynı zamanda 5 § 1 maddesiyle (dörde karşı on üç oyla) ve 3. maddeyle bağlantılı olarak (bire karşı on altı oyla) 13. maddenin ihlal edildiğine hükmetmiştir.

Mahkeme (bire karşı on altı oyla) 7 No'lu Protokol'ün 1. maddesinin (yabancıların sınır dışı edilmesine ilişkin usuli güvenceler) ihlal edilmediğine zira bu maddenin açık bir biçimde "bir devletin toprakları içinde hukuka uygun olarak ikamet eden yabancılara" atıfta bulunduğu ve söz konusu dönemde, aynı zamanda Rusya topraklarında hukuka uygun olarak ikamet eden Gürcistan vatandaşlarının da yakalandığının ve sınır dışı edildiğinin açıkça ortaya koyulmadığına karar vermiştir. Son olarak Mahkeme (oybirliğiyle) 8. maddenin ve 1 No'lu Protokol'ün 1 ve 2. maddelerinin ihlal edilmediğine karar vermiştir.

41. madde: saklı tutulmasına.

* *Davydov ve Diğerleri - Ukrayna*, 17674/02 ve 39081/02, 1 Temmuz 2010; *Nolan ve K.-. Rusya*, 2512/04, 12 Şubat 2009, [Information Note 116](#); ve *Janowiec ve Diğerleri - Russia* [BD], 55508/07 ve 29520/09, [Information Note 167](#).

** Bkz. *Çonka - Belçika*, 51564/99, 5 Şubat 2002, [Information Note 39](#); bkz. ayrıca *Sultani - Fransa*, 45223/05, 20 Eylül 2007, [Information Note 100](#); ve *Hirsi Jamaa ve Diğerleri - İtalya* [BD], 27765/09, 23 Şubat 2012, [Information Note 149](#).

© Avrupa Konseyi/Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
Yazı İşleri tarafından hazırlanmış bu özet Mahkeme'yi bağlamamaktadır.

İçtihat Bilgi Notları için [buraya](#) tıklayınız

© **Avrupa Konseyi/Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 2015.**

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin resmi dilleri Fransızca ve İngilizce'dir. Bu çeviri, Avrupa Konseyi'nin insan haklarına destek Fonu'nun desteğiyle hazırlanmıştır (www.coe.int/humanrightstrustfund). Mahkeme'yi bağlamamaktadır ve Mahkeme, kalitesi konusunda herhangi bir sorumluluk kabul etmemektedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarının veritabanı olan HUDOC üzerinden (<http://hudoc.echr.coe.int>) veya HUDOC'un bildirdiği başka veritabanları üzerinden yüklenebilir. Davanın isminin tamamen yazılması, yukarıdaki telif hakkıyla ilgili ifadeler kullanılması ve insan haklarına destek Fonu'na referans yapılması şartıyla ticari olmayan amaçlarla kullanılabilir. Bu çevirinin tamamını veya bir kısmını ticari amaçlarla kullanmak isteyen herkesin, bu durumu belirtilen adrese bildirmesi rica olunur: publishing@echr.coe.int.

© **Council of Europe/European Court of Human Rights, 2015.**

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court, nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the

European Court of Human Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication and reference to the Human Rights Trust Fund. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int.

© **Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2015.**

Les langues officielles de la Cour européenne des droits de l'homme sont le français et l'anglais. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund) Elle ne lie pas la Cour, et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>), ou toute autre base de données à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus ainsi que de la référence au Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante : publishing@echr.coe.int.